

15. *A tempore Bonifacii nihil ex antiqua fide immutatum.* — Denique quod supponit, regimen Pontificium seu Romanorum Episcoporum a tempore Bonifacii III adeo fuisse diversum a regimine superiorum Pontificum, ut ex Christiano factum sit Antichristianum, dogma hæreticum est, et impia Protestantium ac mera impostura, contra omnem historiam; imo contra experientiam usque ad hodiernum diem. Nam eadem fides, quæ in prioribus fuit, in Bonifacio III et successoribus ejus perseveravit, et primatum, quem idem Bonifacius habere voluit, et professus est, non per rapinam usurpavit, sed a suis prædecessoribus (ut sic dicam) hæreditavit; eundem enim illi exercuerunt et tutati sunt, ut in superioribus demonstratum est, neque in ulla re alia substantiale discrimen regiminis ecclesiastici ostendi potest. Est ergo vana illa distinctio regiminum in Romana Sede, et consequenter tota expositio regis, totaque calumnia Antichristianismi Romanis Episcopis imposita evanescit. Ac tandem evidenter convincitur, ex dicto loco Joannis non colligi, Antichristum esse seriem plurium hominum in eodem regno, sed potius contrarium indicari, nimirum, illum futurum esse aliquem singularem hominem, licet ex aliis Scripturæ locis id evidentiùs comprobetur.

CAPUT V.

DE TEMPORE PERSECUTIONIS ET MORTIS
ANTICHRISTI.

1. *Per singula procedendum.* — Quamvis ex sola proprietate nominis Antichristi, et certitudine ac singularitate personæ ejus, evidentissimum sit, ineptissime ad thronum Romanæ Sedis applicari ea, quæ de Antichristo prædicta sunt, nihilominus, quia rex Angliæ contrarium nititur saltem conjecturis ostendere, discurrendo per tria capita, ad quæ revelationes de Antichristo factas reducit, scilicet, ad tempus adventus ejus, sedem ejus, et descriptionem personæ ejus, operæ pretium existimamus singula ponderare, et in omnibus ostendere, non solum conjecturam probabilem, ad id quod intenditur, inde non sumi, verum potius oppositum ex singulis convinci. Incipimus autem a temporis circumstantia, quia notior et evidentiùs est.

2. *De Antichristo quatuor prædicta: ortus, regnum, persecutio, mors.* — De Antichristo autem quatuor nobis prædicta sunt, scilicet,

venturum in hunc mundum, regnaturum in eo, persecuturum Ecclesiam, ac tandem interficiendum esse a Christo. Hæc omnia patent: nam de adventu ejus dicitur Daniel. 7: *Ecce aliud cornu parvulum ortum est de medio eorum; de regno subditur: Porro cornua decem ipsius regni, reges decem erunt, et alius consurget post eos, et ipse potentior prioribus, et tres reges humiliabit.* De persecutione vero dicitur ibidem: *Sermones contra Excelsum loquetur, et Sanctos Altissimi conteret.* Denique de illius fine subditur: *Judicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et dispereat usque in finem.* Et clarius (Paulus, 2 Thes. 2: *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et illustratione adventus sui.* Juxta hæc igitur quatuor, totidem puncta de tempore adventus inquiri possunt: primum, quo tempore oriatur in hoc mundo; secundum, quando regnare incipiet, et quanto tempore regnabit, antequam aperto Marte contra Ecclesiam pugnare incipiat; tertium, quando incipiet persequi Christianos, quantumve temporis in hac persecutione durabit; quartum, quando interficietur, id est, quanto tempore ante judicii diem. Et quamvis ordine temporis, ortus et regnum ejus priora futura sint, nobis tamen notiora esse possunt tempora persecutionis et mortis ejus, quia clarius sunt in Scriptura revelata, et ideo de illis prius in capite præsentis dicemus, de aliis vero duobus temporibus in sequentibus.

3. *Varie Protestantium opiniones de tempore adventus Antichristi.* — Rex Angliæ circiter annum Christi sexagesimum ponit adventum Antichristi. — Protestantes ergo varie de persecutione et fine Antichristi loquuntur: nam de initio ejus quidam dicunt ab initio Ecclesiæ fuisse, ut duobus capitibus præcedentibus visum est. Alii in quadringentesimum Christi annum illud initium referunt; alii in sexcentimum sexagesimum sextum, vel circa; alii circa septingentesimum; alii circa millesimum ducentesimum, ut late tractat Bellarminus, libro 3 de Romano Pontifice, cap. 3. Rex vero Angliæ eam sententiam eligere videtur, quæ initium Antichristi ponit anno circiter sexcentesimo. Dicit enim in Præfatione, pag. 98, incœpisse Antichristi regnum ducentis septuaginta sex annis post translationem imperii Roma Constantinopolim per Constantinum factam, quæ, ut probabilis creditur, anno trecentesimo trigesimo Christi facta est, ex quibus, additis ducentis

septuaginta sex, efficiuntur sexcenti sex, quo tempore Bonifacius III sedit, a quo Antichristum incœpisse rex affirmat. Neque ipse inter persecutionem et regnum distinguere videtur, quia sub eodem Bonifacio utrumque incœpisse autumat. Imo sentit non aliter incœpisse regnum Antichristi, quam inchoando persecutionem, nova dogmata cudendo, et ipsius Christi potestatem in terris usurpando. De tempore autem durationis ejusdem persecutionis, sentit non esse definitum, sed esse totum tempus futurum ab ejusdem persecutionis initio usque ad finem mundi, vel prope illum. De tempore namque mortis ipsius Antichristi, seu fine persecutionis et regni ejus, nihil etiam rex definit, sed ignorari ait quanto tempore ante diem judicii sit futurum, ut patebit ex fundamentis ejus, quæ capite sequenti expendemus.

4. *Persecutio Antichristi judicii diem non multum præcedet.* — Probatur ex Matthæo. — *Objectio.* — *Responsio.* — *Antichristus recte dicitur abominatio, et ejus persecutio tribulatio.* — Nos autem imprimis statuimus id, quod fortasse neque rex, neque alii Protestantes negabunt, persecutionem Antichristi prope judicii diem finiendam esse, seu (quod perinde est) judicium non multo post consummatam et finitam Antichristi persecutionem, sed proxime et quasi immediate post illam futurum esse. Ita videtur aperte prædicere Christus Dominus, Matth., cap. 24: *Statim autem post tribulationem illorum dierum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de celo, virtutes celorum commovebuntur, et tunc parebit signum Filii hominis in celo, et tunc plangent omnes tribus terræ, et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa et majestate.* Quæ verba evidenter describunt secundum Christi adventum ad judicium, nec de hoc fuit unquam, nec potest esse controversia. At vero tribulatio illorum dierum, de qua in eisdem verbis fit mentio, plane est tribulatio sub Antichristo futura, de qua paulo antea dixerat Dominus: *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.* Dices, multos Patres et expositores intelligere hæc verba de tribulatione Judæorum in destructione Jerusalem per Titum et Vespasianum. Nam hanc prædixerat Daniel, cap. 9, ubi prædicit futuram abominationem desolationis in templo, cujus Christus in eodem loco meminit, dicens: *Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta*

est a Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit intelligat, tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes. Respondeo, licet probabile sit, Christum hanc etiam tribulationem voluisse comprehendere, tamen negari non posse quin simul et præcipue loquatur de tribulatione sub Antichristo futura. Tum quia hoc consonat antecedentibus et subsequentibus verbis. Discipuli enim simul de tempore destructionis templi, et consummationis sæculi, et adventus Domini ad judicandum interrogaverunt, quia forte putabant simul esse futura, et ita Christus respondet verbis, quæ ad utramque tribulationem possunt applicari, et postea tandem de judicio aperte sermonem instituit. Tum etiam quia in rigore sola tribulatio Antichristi erit ita magna, ut nulla similis antea fuerit vel futura sit postea. Et ideo de illa maxime locutus est Christus, eademque merito dici potest *desolatio abominationis*, id est, Antichristi. Nam, ut Irenæus recte exposuit, lib. 5, cap. 25, ipsemet Antichristus *abominatio desolationis* merito vocatur. *Abominatio* quidem, quia erit homo summe abominabilis; et cognominatur *desolationis*, quia in Sanctis et Christianis incredibilem desolationem efficiet. Ergo ex verbis Christi satis colligitur, statim post finitam et consummatam tribulationem ab Antichristo Ecclesiæ Christi faciendam, incœptura esse signa diei judicii, et paulo post, Christum esse ad judicandum venturum. Quod ex sequentibus magis confirmabitur.

5. *Tribulatio Antichristi ante ejus mortem non terminabitur.* — *In quo consistat illa tribulatio.* — Addimus ergo secundo, tribulationem illam cum morte et per mortem ejusdem Antichristi, et non antea, esse terminandam; nam, licet Christus ibi hoc non expresserit, in aliis Scripturæ locis evidenter declarat. Paulus enim, 2 ad Thessalon. 2 sic inquit: *Et tunc* (id est sublato Romano imperio) *revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui, cujus est adventus secundum operationem Satanae in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis.* Ex quibus verbis aperte colligitur, non destitutum Antichristum a persecutione sua, donec ab ipsomet Christo, ejusque jussu et imperio interficiatur. Nam tribulatio illa maxime consistet in coactione per tormenta, in inductione per promissiones temporales, et in seductione per portenta et falsa prodigia; ab his autem non desistet il-

le iniquus, donec a Christo interficiatur, et potentia ejus destruat; ergo, teste Paulo, tribulatio finitur per Antichristi mortem, et non antea. Et hoc idem significavit Daniel, cap. 7, dicens, per tribulationem illam *Sanctos tradendos esse in manu Antichristi usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis*. Et statim subdit: *Et judicium sedebit, ut auferatur potentia, et conteratur, et dispareat usque in finem*. In quo loco de Antichristo ad litteram loqui manifestum est, et omnes Patres et expositores catholici unanimi consensu docent. Unde idem Daniel, in cap. 8, loquens de Antiocho, dicit: *Contra Principem principum consurget, et sine manu conteretur*; quæ verba dicta etiam esse de Antichristo in persona Antiochi representato, auctor est divus Gregorius, lib. 30 Morali., cap. 12.

6. *Persecutionem Antichristi ejus morte terminandam.*—Denique Apocalyp. 19, de Antichristo, et quodam pseudopropheta ejus, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiae, dicitur: *Vivi missi sunt isti duo in stagnum ignis, additurque de sociis eorum: Et caeteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, nimirum, Christi, quem prius se vidisse Joannes narraverat*. Constat igitur finem tribulationis sub Antichristo futuræ, etiam esse futurum finem imperii et vitæ ejus. Nam, licet sit dissensio inter Catholicos, an in hoc mundo interficiendus sit propter Pauli verba, vel vivus in infernum tradendus, ut Joannes significat, vel vivus absorbendus a terra per hiatus ejus, ut intra illam conclusus ibi moriatur et sepeliatur, et anima in infernum descendat, ut ita facilius loca concilientur, hæc quæstio nihil ad rem præsentem refert; quocumque enim modo ille præsentem vitam in hoc mundo inter mortales finiat, satis nobis est non prius amissurum regnum, vel a persecutione cessaturum, quam vivere in hoc mundo desinat.

7. *Persecutio Antichristi tres annos cum semisse durabit.*—Tertio dicendum est, persecutionem illam brevi tempore esse duraturam, nimirum, tribus annis cum dimidio, ac subinde totidem annis ante mortem Antichristi esse inchoandam. Ita docent Patres omnes: Irenæus, lib. 5, cap. 30; Hippolyt., de Consummat. mundi; Lactant., lib. 7, cap. 17: *Dabitur (ait) Antichristo desolare orbem terræ mensibus quadraginta et duobus*. Idem Cyrillus, cateches. 14; Chrysostomus, homil. 49 in Matthæum, in Imperfecto; Ephrem, tract. de Antichristo; Hieronym., Danielis 17

et 12, dicens: *Sanctos permittendos esse potestati Antichristi per tres annos et dimidium*. Item Augustinus, 20 de Civitate, cap. 18 et 23, dicens, *Antichristi adversus Ecclesiam sævissimum regnum, exiguo spatio duraturum esse, qui vel dormitans hæc legerit, dubitare non posse*. Et statim idem tempus declarat. Idem habet Prosper in Dimidio tempor., cap. 14; et Raban., in tractatu de Antichristo, qui fertur sub nomine Augustini. Et eadem est communis sententia interpretum Daniel. 7 et 12, ubi præsertim Theodoret., et in Apocalypsi octavo et sequentibus; Victori., Primasii, Bedæ, Anselmi, Ruperti, Aret., et recentiorum.

8. *Probatum ex cap. 7 Danielis.*—Fundaturque hæc sententia primo, in verbis Daniel. 7: *Tradentur in manu ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis*. In quibus verbis nomine temporis annus significatus est, ut notant ibi Hieronymus, Theodoretus, et omnes; et Augustinus, 20 de Civitate, cap. 23; et patet ex Daniel. 4: *Donec septem tempora mutantur super eum*. Et iterum: *Septem quoque tempora mutabuntur super te*. Idemque inferius repetitur. Est ergo ille usus Scripturæ maxime in illo Propheta, quem Joannes in Apocalypsi imitatus est. Item necesse est ut ibi tempus significet definitam aliquam temporis mensuram, quia alias non posset numerari; non potest autem significare horam, diem, hebdomadam, aut mensem, quia esset nimis parvum tempus; nec significat multitudinem aliquam annorum, quia esset nimia duratio contra alia loca Scripturæ. Denique tempus in motu solis præcipue conspicitur, cujus integra revolutio annum consummat, et ideo merito nomine temporis vel unius temporis significatur; quando enim incipit altera solis conversio, quasi novum tempus inchoatur, in nulla vero multitudine annorum potest tam certa ratio metaphoræ occurrere, ut nomine temporis in singulari significetur. Unde etiam intelligitur, quando dicitur *per tempus*, perinde positum esse ac si diceretur, per unum tempus, maxime cum statim additur, *et tempora*. Hoc autem plurale de duobus intelligendum est, et non de pluribus, tum quia illud sufficit ad vim vocis, cujus amplitudo coarctanda est, ne in immensum crescere et sine termino ampliari possit, quod repugnat intentioni prophetiæ, et additioni dimidii temporis, quæ statim fit, et plane indicat tempus illud strictè sumi; tum etiam quia,

ut Hieronymus et Augustinus supra notant, in hebræo ibi est numerus dualis, qui Latinis non est in usu, et ideo pluralis pro duali positus est. Igitur vox *tempora* ibi duos annos significat; sunt ergo tres anni cum dimidio.

9. *Probatum idem ex c. 12 ejusdem Prophetæ.*—*Probatum etiam ex Apocalypsi.*—Accedit (ut notat Augustinus supra) quod hoc tempus per dierum numerum ab eodem Propheta explicatur; sic enim ait cap. 12: *Et a tempore, quo ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta*, qui efficiunt tres annos cum dimidio, et supersunt duodecim dies, quod non refert, quia non oportet dimidium annum esse præcisum, nam communi sermone dicitur annus dimidius, etiam si aliqui dies ultra sex menses supersint. Præterea Apocalypsis 12 similiter dicitur: *Postquam vidit Draco, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculum, et data sunt mulieri (id est Ecclesiæ) alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus, et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis*. Qui locus intelligitur ab omnibus de tempore persecutionis Antichristi in eadem illarum vocum significatione. Unde paulo antea in eodem capite per dies idem tempus declaratur, dum dicitur: *Mulier fugit in solitudinem, ubi habet locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta*. Et similiter cap. 11, per dies et menses idem tempus explicatur, cum dicitur: *Civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus*; et de prædicatione Eliæ et Enoch subjungitur: *Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis*. Qui non conficiunt integros annos tres cum dimidio, desunt enim octodecim dies.

10. *Difficultas.*—*Solutio.*—Unde oritur difficultas, quia supra dictum est, hoc tempus mensium vel annorum non esse præcisum quoad dies, quia nonnullis diebus pluribus abundat; hic autem deficient dies; fieri tamen non potest ut in eodem mensium numero sit excessus et defectus dierum. Dicendum vero est hoc ita esse in ordine ad eundem effectum, seu ad eandem rem quæ narratur, secus vero esse posse in ordine ad res diversas. Quocirca, quoties fit numeratio per dies, numerus dierum sine dubio est præcisus, quia hoc requirit veritas narrationis, licet non oporteat extremos dies esse comple-

tos, sed sit satis esse inchoatos. Similiter etiam narratio per menses requirit præcisum numerum quoad menses; ultimus tamen potest esse non impletus, et ideo in numero dierum non requiritur tanta præcisio. Quod si certo numero mensium addatur dimidium, tunc necesse est reliquos menses esse integros, quia dimidii mensis additio hoc requirit ad numeri mensium veritatem, et nihilominus quoad numerum dierum non requiritur tanta æqualitas; nam dimidium mensis dicitur mensis non completus, sive sit præcise dimidius, sive plures, aut pauciores dies, quam quindecim fuerint.

11. Idem ergo est cum numerantur tot anni, verbi gratia, tres, et additur dimidium, nam priores anni requiruntur integri, in dimidio autem potest esse varietas, quia non semper requiritur aut completus, aut præcisus quoad numerum dierum, et mensium integritatem. In præsentem ergo tempus persecutionis Antichristi sine dubio erit trium annorum cum semisse. Et quia in alia numeratione per dies adduntur aliqui dies ultra præcisum tempus trium annorum cum dimidio, ideo necessario sunt intelligendi illi anni quoad præcisum numerum dierum, etiam si non oporteat, ut dixi, ultimum diem integrum esse. Non est autem necesse prædicationem Eliæ et Enoch durare toto tempore, et omnibus diebus persecutionis Antichristi; poterunt enim mitti aliquot diebus post inchoatam persecutionem, vel, quod verisimilius est, occidi aliquot diebus ante mortem Antichristi, et consequenter ante finitam ejus persecutionem, et ideo licet prædicaturi dicantur Elias et Enoch per tres annos, et dimidium, vel per quadraginta et duos menses, nihilominus possunt non esse integri quoad numerum dierum, licet in persecutione non solum integri sint, sed etiam aliquibus diebus abundant. Et simili modo dicitur Ecclesia in persecutione illa in desertum fugere, et ibi manere per idem tempus annorum et mensium, quia Sancti eo tempore fugient in montes, et se abscondent in solitudinem, et ibi manebunt. Fieri tamen potest ut non statim a principio se recipiant in solitudinem, sed post aliquot dies ab inchoata persecutione, et ideo quoad numerum dierum illudmet tempus annorum vel mensium minus recenseatur.

12. *Duæ sententiæ.*—Quarto dicendum est, finem persecutionis Antichristi, et mortem ejus per solos quadraginta quinque dies

antecessuram esse diem iudicii, seu diem iudicii esse futurum post mensem cum dimidio a morte Antichristi. Contra hanc assertionem tres possunt referri sententiæ. Prima est antiqua Chiliastarum, qui dixerunt, post Antichristum debellatum regnaturum Christum cum Sanctis in hoc inferiori mundo, in summa pace et gloria terrena, per mille annos. Hanc vero sententiam omitto, quia jam est ab Ecclesia rejecta tanquam hæresis manifesta, et quia nihil ad præsentem causam refert, et in aliis locis ex professo tractatur a Theologis, in 4, d. 43, et ab expositoribus Apocal., cap. 20, ubi videri potest Ribera, et Perer., lib. 8 in Daniel., in fine. Hac ergo omissa sententia, altera est, dicentium moram illam esse futuram per tempus septem annorum. Quia Ezechiel, cap. 38 et 39, describens persecutionem Antichristi sub nominibus Gog et Magog (ut est probabilior expositio), dicit, superato Gog, id est, Antichristo, et destructo Magog, id est, ejus exercitu, tantam esse futuram stragem inimicorum¹, tantamque pacem in populo Dei, ut post lustratam et purgatam terram per septem menses, mortuos sepeliendo, habitatores ejus per septem annos non indigeant lignis de saltu ad succendendum ignem, quia spolia ex armis inimicorum ad illum usum sufficient.

13. *Tertia sententia regis Angliæ dicentis id certo sciri non posse.* — Tertia vero sententia negat posse certo sciri quanta temporis mora inter Antichristi mortem et diem iudicii intercessura sit. Quam tanta exaggeratione tradit rex Angliæ in Præfat., pag. 74, ut dicat, *sententiam, quæ Pontificii sequuntur, tempus illud trium annorum cum dimidio, et tot dierum, proprie et ad amissim intelligendo, totinoro Testamento repugnare.* Nimirum quia in illo dies iudicii ignoratus ab omnibus, et repentinus futurus prædicatur. Et alioqui si quæ sunt hæc de re prophetiæ, tam sunt obscuræ propter verborum significationem variam, et sæpius metaphoricam, ut nihil certum ex eis colligi possit. Unde concludit, in loco citato sumi diem pro anno, et numerum definitum pro incerto, seu pro duratione diuturna.

14. *Probatur assertio posita auctoritate Patrum.* — Nihilominus assertio posita communis est Patrum. Eam docet Hieronymus, Daniel. 14; Theodoret., orat. 10 in Daniel.;

¹ Ezech. 39.

Beda, Apocal. 8; Anselm., 2 Thessalon 2; et frequentius moderni, Bellarm., lib. 3 de Rom. Pontif., cap. 17; Ribera et Perer. supra. Probatur ex loco citato Daniel. 12, ubi, postquam dictum fuerat persecutionem Antichristi duraturam diebus 1290, statim additur: *Beatus qui expectat, et pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque.* In quo numero, quadraginta quinque dies adduntur priori numero, quod non alia ratione factum intelligitur, nisi quia tot diebus, et non pluribus, differendum est iudicium post finitam persecutionem. Nam quia in illis diebus peccare potest, damnari etiam ille, qui in tentatione Antichristi firmus permanserit, non potest proclamari beatus intra illum dierum numerum; qui autem pervenerit usque ad finem illorum dierum constans in eadem viva fide, pronuntiatur beatus, quia jam erit finita via, post quam peccari non poterit. Atque ita locum illum intellexerunt auctores allegati.

15. *Opinio recentiorum. — Improbatur.* — Quidam vero alii recentiores dicunt, ex illo quidem loco colligi, quadraginta quinque dies futuros ante iudicium post necem Antichristi, non tamen statim post illos futurum esse iudicium, quia ibi hoc non dicitur¹. Verumtamen si attente ponderetur vis illius beatificationis: *Beatus qui expectat, et pervenit usque ad dies*, ut nos illam expendimus, valde probabiliter utrumque inde colligitur. Quia nisi finitis illis diebus 1335, statim esset futurus finis mundi et iudicium, non esset cur absolute beatificarentur perseverantes usque ad illum numerum dierum, quia adhuc in periculis versarentur. Et eadem ratione possent dici beati, qui perseverassent usque ad dies mille ducentos nonaginta, quia jam vicerunt Antichristi tribulationem; et e converso dici possent beatiore, qui usque ad dies quatuor mille perseverarent. Non ergo sine mysterio ille præcisus numerus dierum positus est, sed quia in illo finienda sunt bella, et pericula Sanctorum in terris. Habetque hoc argumentum, ut statim dicam, magnam vim, quando tam accurate futurum tempus per dies, et numeros magnos et parvos, perfectos et imperfectos computatur; nam tunc denotatur magna præcisio narrationis, et quod in illo puncto mysterium aliquod sit implendum; hic autem nullum aliud cogitari potest, nisi

¹ Vide Massu., lib. 4, c. ult.; Riber., Apoc. 20, n. 13.

quod sit finis mundi futurus, seu (quod idem est) iudicii dies.

16. *Opinio aliorum.* — Dicunt aliqui significari potuisse, non omnes Christi hostes et Antichristi ministros cum illo simul esse occidendos, et ideo persecutionem non esse omni ex parte finiendam in termino illorum millium ducentorum nonaginta dierum, sed per alios qua draginta quinque occidendos esse hostes Sanctorum, et ideo ex tunc beatos appellari, quia in majori tranquillitate, extinctis hostibus, Christo servire poterunt, etiam si iudicium tam cito futurum non sit. Sed hæc est voluntaria conjectura, et non multum probabilis. Tum quia tempus persecutionis satis præcise numeratur Daniel. 7 et 12. Tum etiam quia non est verisimile, extincto mirabiliter Antichristo, et pseudopropheta ejus, futurum esse timorem hostium in Sanctis Ecclesiæ, aut futurum esse aliquem ministrum Antichristi, qui eos persequi audeat. Tum præterea quia Ezechiel. 39, sub nominibus Gog et Magog, ita describitur victoria contra Antichristum, omnesque fautores ejus, Gog, Magog, ut simul ipse et omnes ejus ministri sint occidendi; sic enim dicitur: *Super montes Israel cades tu, et omnia agmina tua, et populi tui, qui sunt tecum.* Et infra: *Super faciem agri cades, et immittam ignem in Magog, et in his qui habitant in insulis confidenter.* Hæc ergo narratio illas moras non admittit, neque erunt necessariæ, cum non humano brachio, sed divina virtute et prodigiis occidendus sit, non tantum Antichristus, sed omnis etiam exercitus, omnesque fautores ejus. Ergo ratione victoriæ et quietis a persecutione Antichristi, beati dici possent omnes, qui usque ad millesimum ducentimum nonagesimum diem perseverarunt; ergo alia altiori et veriori ratione dicuntur beati, qui usque ad millesimum trecentimum trigesimum quintum diem constantes fuerunt, utique quoniam ad finem omnium periculorum pervenerunt, et *stabunt in sorte sua in finem dierum*, sicut statim ibidem dicitur a Daniele. Hæc ergo expositio simplicior est, et verbis ipsis magis consona.

17. *Non obstat locus Ezechielis.* — Neque obstant verba Ezechiel 39, de septem mensibus pro sepeliendis mortuis, et septem annis pro armis hostium ad ignem consumendis, quia non sunt posita ad prædicendum futurum, sed ad exaggerandam præsentem stragem. Itaque sensus non est assertivus futurarum actionum, sed potentialis, id est, tot erunt cadave-

ra, ut pro sepeliendis illis septem menses sint necessarii, et tot armorum spolia ad fovendum ignem, ut pro septem annis sufficere possint. Ubi etiam septem anni vel menses non certum, sed indefinitum tempus, id est, longam, et longiorem moram significare possunt, ut Bellarminus notavit. Eundemque sensum vidit Ribera, n. 71, et aliis testimoniis illum confirmat; nescio autem cur paulo post illi displicuerit.

18. *Et si tempus certum significarent, nihil officiant veræ sententiæ.* — Adverto etiam, intelligendo locum illum juxta corticem et proprietatem litteræ, ad summum inferri, futurum tempus septem annorum a morte Antichristi usque ad iudicium, ut eodem numero 23 Ribera tradit. Quod quidem intentioni nostræ nihil obstaret, quia satis breve est tempus illud ad concludendum nondum venisse Antichristum. Verumtamen, supposito illo sensu, nullum relinquitur fundamentum illius exclusivæ, nimirum, solum per septem illos annos differendum esse iudicium, saltem ex vi illius prophetiæ. Quia Ezechiel tantum dicit, ignem per septem annos fovendum esse ex spoliis armorum, non vero dicit postea non esse futurum mundum hunc inferiorem ad humanum usum ignis et lignorum, sicut est. Neque hoc posterius ex priori colligitur, sed solum post illud septennium, consumptis jam armis, necessarium fore colligere ligna, vel scindere arbores ex saltu; ergo nihil certum inde colligitur, licet brevis temporis in confuso aliunde habeatur, ut statim dicam.

19. *Dies a morte Antichristi ad iudicium multi esse non possunt.* — Unde tandem addo, licet obscuritas prophetiarum, et varietas expositionum sufficiat, ut ante Ecclesiæ definitionem non sit certa sententia hæc de quadraginta quinque diebus, nihilominus hoc non obstare, quominus probabilior vel etiam simpliciter vera censenda sit. In quo etiam animadverto, licet non sit certum de fide, tot dies, tantumve temporis præcise sumptum interponendum esse inter finem Antichristi et diem iudicii, nihilominus certissimum esse illud tempus esse satis breve, nec posse per plures annos differri. Nam Christus Dominus dixit, Matth. 24: *Statim autem post tribulationem illorum dierum sol obscurabitur*; non potest autem cum proprietate dici, statim post tale tempus fieri, quod fit per plures annos post finitum illud tempus; imo valde credibile fit ex his verbis, signa illa, quæ diem iudicii præcedent, et

mortem Antichristi sequentur, inceptura esse ante transactos illos quadraginta quinque dies, quia hoc indicat verbum *statim*, a Christo positum; et per se est necessarium ut dies iudicii in fine illorum, et post prædicta signa, vel paulo post esse possit.

CAPUT VI.

PRIMÆ OBJECTIONI REGIS ANGLIÆ CONTRA DOCTRINAM SUPERIORIS CAPITIS SATISFIT.

1. *Rex Angliæ contendit regnum Antichristi longius duraturum.* — Tria potissimum argumenta ex Præfatione regis colligo, quibus probare nititur, Antichristum longiori tempore esse duraturum; ipse autem nihil distinguit inter persecutionem, et regnum Antichristi, quia vel æqualis durationis illa facit, vel saltem utrumque censet longo tempore esse duraturum, et ideo etiam nos in hoc capite de illis tanquam de uno loquemur, nam postea illa accuratius distinguemus.

2. *Fundamento caret.* — Primum ergo argumentum sumit ex c. 13 Apocalyps., juncto 17. In priori enim ait Joannes, vidisse bestiam ascendentem de mari, habentem capita septem. Et de eadem postea subjungit: *Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem, et plaga mortis ejus curata est.* Sentit ergo rex bestiam illam esse Romam, et vulnus illud lethale, quod accepit, esse vastationem et quasi destructionem ejus a Gothis et Vandalis factam, et hoc vulnus *curabitur*, ait, *in capite, sive in rege Antichristo, qui deinde exurget, atque ad diuturnum tempus regno potietur.* Quod non aliter confirmare videtur, nisi ex consonantia alterius capituli 17. In quo etiam Joannes narrat vidisse bestiam habentem capita septem, quæ capita declarat esse reges, quibus postea octavum addit, qui *ex septem etiam est, et qui erat, et non est.* Qui (ut rex exponit) est *Antichristus, qui regnare incipiet Romæ, postquam per operationem iniquitatis Christiana Roma plane corrupta fuerit et sinceritatem religionis amiserit.* Unde quia ipse jam hoc esse completum existimat, et *lethale vulnus, Romæ a Gothis inflictum, jamdudum curatum est, et adhuc idem thronus Romæ durat*, infert ipse, Antichristum, et regnum ejus multo longiori tempore quam per triennium cum dimidio esse duraturum.

3. In toto hoc argumentandi modo nullam vim rationis vel auctoritatis invenio, quia pro-

libito asseritur, et sine probatione sumitur, quod propriæ opinioni deservit; nihilominus tamen istud proponimus, ne aliquid prætermittere videamur, et ut dum per occasionem hanc visionem Joannis explicuerimus, veritatem catholicam magis confirmemus. De visione igitur capituli 13 breviter respondemus, probabile valde esse bestiam illam Antichristum repræsentasse. Nam omnia, quæ statim de illa bestia dicuntur, propria sunt Antichristi opera et signa, et quia statim introducit alia bestia, quæ priorem prædicat, et nomen ejus adumbrat, quod omnes intelligunt de nomine Antichristi. Et ita hunc locum exposuerunt Patres antiqui, Irenæus, lib. 5, c. 28 et 30; Hypolit., orat. de Consummat. mundi, et Method., in simili orat.; Ephrem, tract. de Antichristo; Gregorius, 33 Moralium, cap. 26; Ambrosius, Rupert., Andreas, Aret., Anselmus. et alii Apocalypsim exponentes.

4. *Septimæ bestię capita septem.* — *Reges sunt Antichristi socii.* — De septem autem capitibus ejus licet varia sit expositio, tamen simplicior magisque recepta est, illa septem significare reges, ex illis decem, qui tempore Antichristi erunt, et per decem cornua apud Danielelem et Joannem significantur. Nam quia ex illis decem tres interficientur et destruentur ab Antichristo, alii vero septem illi subjicientur et sociabuntur, et cum illo simul regnabunt, fasces illi submittendo, ideo Antichristus dicitur habere capita septem. Unde quod additur, *unum ex his capitibus fuisse quasi occisum in mortem*, non oportet de propria persona Antichristi intelligi, hoc enim ibi non dicitur, sed quod in uno ex capitibus suis graviter vulnerabitur et curabitur. Ergo non bestia, sed unum ex capitibus ejus plagam accipiet, ipsa autem bestia curabit plagam illam, specie quidem externa, mirabili quodam modo, ita ut *admirata fuerit univarsa terra post bestiam*, etc. Igitur sensus est, unum ex illis septem regibus, qui Antichristo servient, fore lethaliter vulnerandum, fortasse in aliquo bello, vel proprie, et ad litteram in suo corpore vulnus lethale recipiendo, et postea subito esse ab Antichristo dæmonis arte tam mirabili modo sanandum, ut omnes rapiantur in admirationem, et Antichristum adorent. Vel certe intelligitur magis metaphorice de vulnere in statu et regno, quia aliquis ex illis regibus vincetur ab hostibus, ita ut videatur omnino destructus, et suo regno privatus, et subito ab Antichristo sum-

ma potentia curabitur, id est, restituetur in pristinum statum et regnum, hostibus superatis, ita ut omnes dicant: *Quis similis bestię, et quis poterit pugnare cum ea?* Vel fortasse utrumque simul continget, et significatur.

5. *Aliæ ejusdem loci expositiones.* — *Non bene conjunguntur visiones capituli 17 et 13, Apocalypsis.* — Unde juxta hanc expositionem, cum infra eodem capite Antichristus vocatur *prior bestia cujus curata est plaga mortis*, intelligendum est, non in se, sed in uno ex suis capitibus. Et eodem modo, quod infra dicitur, *quæ habet plagam gladii, et vivit*, intelligendum est habere in uno ex suis sociis, qui erunt quasi membra ejus. Nisi forte ipsemet Antichristus habiturus sit septem regna, et in uno eorum recepturus sit plagam illam, quam subito restauret et curet. Quocumque autem ex his modis intelligatur, inde non colligitur diuturnitas magna in regno Antichristi, tum quia hoc totum poterit uno mense fieri; tum etiam quia accidere poterit, antequam Antichristi persecutio incipiat, in progressu regni ejus, juxta dicenda capite nono. Et juxta hanc expositionem constat imperio conjungi visionem capituli 17 cum hac capituli 13, tum quia fortasse bestię in utraque visæ diversas res significant, ut ex supra dictis patet; tum etiam quia, licet eundem Antichristum significant, non tamen eosdem reges, nam in c. 17 significantur septem reges, qui successive erant, ibi enim expresse dicitur quinque præcessisse, et alium esse, aliumque futurum esse. In capite autem 13, significari videntur septem reges, qui simul erunt cum Antichristo, et ita non recte inter se conjunguntur. Tum denique quia, licet ex cap. 17 colligatur diuturnitas necessaria ad illam successionem, non tamen in proprio Antichristo, et regno ejus, sed in successione tyrannorum, qui eum præcedent, eumque adumbrabant et quasi præcurrent, ut in c. 5 declaravi.

6. *Aliqui Catholici bestię nomine imperium Romanum intelligunt.* — Adde vero non deesse catholicos scriptores¹, qui in capite 13 bestiam illam interpretantur esse Romanum imperium, et septem illos reges esse fortasse eosdem septem, qui c. 17 per septem etiam capita bestię repræsentantur. Quæ certe non est improbabilis sententia, cum in dicto c. 17 probabilissimum sit, bestiam illam esse Ro-

¹ Bellar., lib. 3 de Rom. Pontif.

manum imperium, ut dixi c. 4, et verisimile sit in utroque loco eandem bestiam significari; intelligendum autem hoc puto de Romano imperio ethnico et tyrannico, in illis septem capitibus repræsentato. Neque ideo excluditur communis expositio, quod illa bestia sit Antichristus, intelligitur enim non adæquate (ut sic dicam), sed quia erit præcipuum caput illius bestię. Nam Romanum imperium (ejus delecto nomine) occupabit, et prædecessorum suorum tyrannidem augebit et consummabit. Qua expositione posita, caput illud plagam mortis accipiens erit ipsemet Antichristus, qui se ipsum cum omnium admiratione subito curabit, sive plaga illa tantum fuerit verum lethale vulnus, proprie curatum, antequam mors consummaretur; sive plaga illa fuerit ipsamet mors, non vera, sed ficta, et curatio fuerit etiam ficta resurrectio, ut ibi volunt Primasi., Beda, Anselmus, et nonnulli alii, et sentit Gregorius, lib. 11, epist. 3, dicens, quod veniens Antichristus mori se et resurgere simulat. Nam hoc etiam verisimile est, ut se Christum fingat, et ab illis verbis non est alienum. Ex quo etiam sensu nihil habet rex Angliæ, quo diuturnam durationem Antichristiani imperii ostendat, quia brevi tempore poterit factum illud contingere, neque in eo capite dicit S. Joannes regnaturam esse bestiam multo tempore postquam a plaga curata fuerit.

7. *Dictis favet ex parte rex Jacobus.* — Ad hanc vero expositionem videtur magna ex parte accedere Jacobus rex, quod attinet ad bestię significationem. Nam sicut censuit, in c. 17, bestiam esse regimen, seu imperium Romanæ civitatis, ita sentire videtur bestiam capituli 13 idem imperium seu regimen significare. Unde consequenter ait, bestiam, in uno ex suis capitibus vulneratam, esse Romam, *quæ a Gothis lethale vulnus accepit, et postea curata est, et deinceps in ea multo tempore regnat Antichristus.* De qua interpretatione seu accommodatione, quatenus bestiam esse Urbem, vel ejus imperium aut regimen exponit, non controvertimus; quamvis enim minus probabilis sit, non continet errorem contra fidem, et ideo id permittimus. Quod vero deinde addit rex, vulnus illatum bestię in uno ex capitibus suis esse illud quod a Gothis et Vandalis Roma accepit, confuse dictum est, nam sæpius Roma ab illis hostibus vulnerata est; et non explicatur quando illud vulnus acceperit, et a quo per Antichristum seu Antichristi tempore sanata fuerit. Quod,